

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร
การพัฒนาครูผู้สอนเพื่อส่งเสริมการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์
ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การพัฒนาคนเพื่อนำไปสู่สังคมไทยที่พึงประสงค์ ภาวะบรู๋ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ต่อเนื่องมาถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)ในด้านแนวคิดที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ในทุกมิติอย่างเป็นองค์รวม รวมถึงการให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม อันจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนที่มีคนเป็นศูนย์กลางได้อย่างแท้จริง ในด้านการศึกษาได้มีการปฏิรูปการศึกษาซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 5-6) ระบุความมุ่งหมาย และหลักการที่บัญญัติไว้ในหมวด 1 มาตราที่ 6 คือ “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และมาตราที่ 7 คือ “ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง” ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 จึงได้กำหนดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับผู้เรียนเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี นอกจากนั้นยังได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลกไว้ 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะโดยสถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเองได้ด้วย จากนโยบายของการศึกษาระดับประเทศ รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ จากกฎหมายและเอกสารต่างๆแสดงให้เห็นว่าทุกภาคส่วนต่างให้ความสำคัญกับการบรรจุแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในหลักสูตรอย่างชัดเจน รวมทั้งยังได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษา และแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาทั้งประเทศ

สถานศึกษานับได้ว่ามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหล่อหลอมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญและบุคคลที่มีบทบาทอย่างยิ่งก็คือครูผู้สอน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงต้องพัฒนาวิชาชีพครู และตัวผู้สอนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย

(ONEC, 2000: 2 - 3; Pitiyanuwat & Anantrasirichai, 2002) การพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อให้ครูสามารถ ออกแบบรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสร้างคุณลักษณะตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียง นับเป็นเรื่องใหม่จึงต้องมีการฝึกอบรมเพื่อให้ครูมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี สามารถจัดกิจกรรมเพื่อ ส่งเสริมการสร้างคุณลักษณะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียง ของนักเรียนให้เกิดขึ้นอย่างเป็น รูปธรรม อย่างไรก็ตาม ครูไทยส่วนมากยังไม่ต้องการที่จะเปลี่ยนแปลง ซึ่งสิ่งนี้นับเป็นปัญหาหนึ่งในการปฏิรูป การศึกษาของประเทศไทย ทำให้มีเฉพาะครูที่เป็น Technician แต่ไม่มีครูที่เป็น Professional ที่พร้อมจะ กระตือรือร้นหาความรู้ใหม่ๆ ทั้งทางด้านทฤษฎีการเรียนการสอนและในการปฏิบัติการสอน สามารถเลือกใช้ และออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับสถานการณ์และผู้เรียน (ADB, 2002) นอกจากนี้ ครูยัง ต้องรู้จักบูรณาการการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเชื่อมโยงมิติทางด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคมและเศรษฐกิจ โดยใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวมได้ (ปริยานุช พิบูลสรารุ, 2549)

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยในฐานะบุคลากรของคณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งมีบทบาทหนึ่งในการพัฒนา วิชาชีพครู จึงเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาครู โดยมุ่งเน้นการทำวิจัยเพื่อสานต่อการประยุกต์ใช้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงพอเพียง ในการพัฒนาครูผู้สอนให้สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ ผู้เรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียง โดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อให้ เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนในด้านการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการสร้าง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียง ไม่เพียงแต่เป็นการพัฒนาครูผู้สอนในด้านการ จัดการเรียนรู้ แต่เป็นการพัฒนาเยาวชนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และสร้างระบบเครือข่ายวิจัยการ พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียงอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย ครั้งนี้เพื่อพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วม โดยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินตามกำหนดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่ง ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนานวัตกรรมด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อสร้าง คุณลักษณะตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน โดยมีกระบวนการสำรวจความรู้เดิมของครูก่อนเข้า รับการอบรม การสังเกตผู้รับการอบรมการพัฒนานวัตกรรมด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของนักเรียน และการสำรวจความรู้ของครูหลังจากการเข้ารับการอบรม ข้อมูลที่รวบรวมได้ จากเครื่องมือต่างๆ จะถูกวิเคราะห์และนำเสนอด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประกอบคำอธิบาย

ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการอบรม ผู้เข้ารับการอบรมส่วนมากระบุว่าเคยมีความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงมาก่อนแต่ไม่คิดว่าจะเหมือนกับที่จะได้จากการอบรม แต่หลังจากเสร็จสิ้นการอบรมครู ส่วนมากแสดงให้เห็นว่ามีความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์และแนวปรัชญาตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนแสดงความเข้าใจและความสามารถในการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าตัวอย่าง รูปแบบการสอนที่วิทยากรนำเสนอ ได้แก่ การใช้แหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น และการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน เป็นฐานมีความเหมาะสมการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. หน่วยงานที่มีส่วนรับผิดชอบ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ หรือเขตพื้นที่การศึกษา ควรวางระบบสนับสนุนและให้ความรู้แก่โรงเรียนเกี่ยวกับการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์
2. ครูผู้สอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ควรมีการขยายผลไปสู่การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้